

Καβάλα: Η Καππαδοκία των ζώντων μνημείων και των ανεκτίμητων προσφυγικών θησαυρών

/ [Παιδεία και Πολιτισμός](#)

Στο άκουσμα του ονόματος [«Καππαδοκία»](#), σχεδόν συνειρμικά, έρχονται στο νου εικόνες που συνδυάζουν τη θρησκευτικότητα, τη μοναστική ζωή και τον Ελληνισμό, όλα βαλμένα σε ένα τοπίο σπάνιας γεωμορφολογίας και φυσικής ομορφιάς. Σε αυτόν τον ιδιαίτερο και ξεχωριστό τόπο με την πλούσια και πολυσήμαντη ιστορία, οι Έλληνες Καππαδόκες άφησαν έντονο το στίγμα τους, μέχρι την ανταλλαγή των

πληθυσμών το 1924.

Η επετειακή συμπλήρωση των εκατό χρόνων από τον βίαιο εκπατρισμό χιλιάδων ανθρώπων από τις πατρογονικές τους εστίες και η εγκατάστασή τους στις νέες πατρίδες σε ολόκληρη σχεδόν την ελληνική επικράτεια, αναπόφευκτα γεννούν μνήμες που στην πραγματικότητα δεν έσβησαν ποτέ. Αυτές οι μνήμες παραμένουν ακόμα ζωντανές, εκατό χρόνια μετά, χάρη στα ανεκτίμητης αξίας θρησκευτικά και πολιτιστικά κειμήλια, που έφεραν μαζί του οι πρόσφυγες. Κειμήλια που διασωθήκαν, κάνοντας ένα μακρύ και επίπονο ταξίδι, όπως οι κάτοχοι τους, διασχίζοντας βουνά και θάλασσες, για να φτάσουν σήμερα να αποτελούν τους μάρτυρες μιας πλούσιας σε πολιτισμό περιοχής, της Καππαδοκίας. Εκεί, όπου άνησε ο Χριστιανισμός και γέννησε σημαντικές προσωπικότητες (Αγ. Γρηγόριος ο Θεολόγος από τη Ναζιανζό, Αγ. Γρηγόριος Νύσσης, Αγ. Βασίλειος ο Μέγας) που συνέβαλαν καθοριστικά στη διαμόρφωση της θεολογικής σκέψης της Ορθόδοξης εκκλησίας.

Ανεκτίμητα κειμήλια φορτωμένα μνήμες

Ένα μικρό μέρος των ανεκτίμητων κειμηλίων, που για χρόνια φυλάσσονται στο Κέντρο Καππαδοκικών Μελετών στη Νέα Καρβάλη του δήμου Καβάλας, εκτίθενται για πρώτη φορά στη νέα πτέρυγα του αρχαιολογικού μουσείου Καβάλας, στο πλαίσιο περιοδικής έκθεσης, με τίτλο «Η Καππαδοκία των ζώντων μνημείων – Η ιερά σκεύη των μοναστηριών της Καρβάλης (Γκέλβερι)».

Μπροστά στα μάτια του επισκέπτη ξεδιπλώνεται ολόκληρη η μακρά ιστορία της Καππαδοκίας. Ταυτόχρονα, έχει την μοναδική ευκαιρία να θαυμάσει από κοντά ανεκτίμητης αξίας θρησκευτικά κειμήλια, όπως λειτουργικά βιβλία, εικόνες, λειτουργικά σκεύη, ιερατικά άμφια, ξυλόγλυπτες σφραγίδες για πρόσφορα, υφαντά χαλιά, προσωπικά αντικείμενα. Όλα, απομεινάρια της πάλαι ποτέ λαμπρής θρησκευτικής και πνευματικής ζωής των Ελλήνων προσφύγων της Καππαδοκίας, που διατηρούν άσβεστη τη μνήμη στο νου και την καρδιά των απογόνων τους.

Η προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Καβάλας – Θάσου, Σταυρούλα Δαδάκη, μιλώντας στα εγκαίνια της έκθεσης έκανε μια πολύ ενδιαφέρουσα αναδρομή στη μακρά και πολύπλοκη ιστορία της Καππαδοκίας, που ξεκινά από τη δεύτερη περίπου χιλιετία με την αυτοκρατορία των Χετταίων, ενώ η ονομασία της για πρώτη φορά μαρτυρείται από τον Ηρόδοτο.

Η χριστιανική κληρονομιά της Καππαδοκίας

«Ο Χριστιανισμός έφτασε στην πλήρως εξελληνισμένη Καππαδοκία τον 1ο αιώνα μ.Χ.», υπογράμμισε η κ. Δαδάκη και συνέχισε: «σύμφωνα με την παράδοση, οι απόστολοι Πέτρος και Παύλος επισκέφτηκαν την περιοχή και κήρυξαν το ευαγγέλιο. Παρά τις αντιστάσεις από τις τοπικές ρωμαϊκές αρχές, που θεωρούσαν τη νέα θρησκεία ως απειλή, ο Χριστιανισμός συνέχισε να εξαπλώνεται. Από τον 3ο αιώνα μ.Χ. η Καππαδοκία έγινε προπύργιο της χριστιανικής πίστης. Πολλές από τις πρωτοχριστιανικές κοινότητες ιδρύθηκαν σε απομακρυσμένες περιοχές, σε κοιλάδες και σπηλιές, όπου εκεί ασκούσαν τη πίστη χωρίς τον φόβο των διωγμών».

Από τα πιο σημαντικά στοιχεία της χριστιανικής κληρονομιάς της Καππαδοκίας, ενταγμένες από το 1985 στον κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO, είναι οι αρχαίες εκκλησίες, πολλές από τις οποίες ιδρύθηκαν κατά την περίοδο του αυτοκράτορα Ιουστινιανού. Λαξευμένες στον μαλακό ηφαιστειακό βράχο της περιοχής, διακρίνονται για την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική τους και για τον έως και σήμερα σωζόμενο διάκοσμό τους από τοιχογραφίες και ψηφιδωτά. Η Καππαδοκία όμως φιλοξενεί και αναρίθμητα μοναστήρια. Συχνά χτισμένα σε απόμερες τοποθεσίες, όπως στις κορυφές των βράχων ή στα βάθη των κοιλάδων, διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στη χριστιανική ιστορία της περιοχής.

«Στην σημερινή Γκιουζέλγιουρτ, στην Καππαδοκική Καρβάλη ή Γκέλβερι», τόνισε η κ. Δαδάκη, «σώζονται μέχρι και σήμερα ακόμα πάνω από 300 εκκλησίες και μονές.

Τον 4ο αιώνα με τον Γρηγόριο τον Θεολόγο ξεκινά η περίοδος ακμής της μοναστικής αδελφότητας. Αργότερα, συρρικνώθηκε σε έκταση ανάμεσα στα τρία φαράγγια του οικισμού του Γκέλβερι και στα τέλη του 17ου αιώνα εξέλειπε σχεδόν ολοσχερώς. Κατά το δεύτερο ήμισυ του 18ου αιώνα απέμεινε μια μικρή ομάδα μοναχών που κρατούσαν ελάχιστα μοναστήρια ανοιχτά, λόγω της γειτνίασης με τον κυριακό ναό του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου».

Ολοκληρώνοντας την ομιλία της, η Έφορος Αρχαιοτήτων Καβάλας - Θάσου ευχαρίστησε τους συντελεστές της έκθεσης, τις αρχαιολόγους Σοφία Σαϊντη και Μαρία Αραμπατζή, τη συντηρήτρια Σαββατώ Παστραφίδου, όπως επίσης και το Κέντρο Καππαδοκικών Μελετών Νέας Καρβάλης, που βοήθησαν καθοριστικά ώστε να παρουσιαστεί ένα άριστο αποτέλεσμα.

Το άγνωστο έργο του αρχιμανδρίτη Ιωάννη Παντελεημονίδη

Ο πρόεδρος του Κέντρου Καππαδοκικών Μελετών Νέας Καρβάλης, Καπλάνης Ιωσηφίδης, που για περισσότερα από σαράντα χρόνια έδωσε έναν μεγάλο αγώνα για την περισυλλογή και διάσωση των κειμηλίων που έφεραν μαζί τους οι πρόσφυγες, μιλώντας στα εγκαίνια της έκθεσης αναφέρθηκε στον αρχιμανδρίτη

Ιωάννη Παντελεημονίδη (1850 - 1901), ο οποίος συνέβαλε καθοριστικά στην ανασυγκρότηση της μοναστικής αδελφότητας του Γκέλβερι και συνέλεξε ό,τι είχε απομείνει από τη σκευή των κατεστραμμένων μοναστηριών.

«Το 1901, με τον θάνατο του αρχιμανδρίτη», σημειώνει ο κ. Ιωσηφίδης, «οι μονές ερήμωσαν η μία μετά την άλλη. Ωστόσο, η οργανωμένη φιλεκπαιδευτική αδελφότητα Καρβάλης «Ναζιανζός», με την εκκλησιαστική επιτροπή και τους διαχειριστές της περιουσίας των μοναστηριών περιμαζεύουν όση σκευή απέμεινε, την προστατεύουν και τη στέλνουν στην Ελλάδα. Σήμερα, στο ιερό προσκύνημα του Αγίου Γρηγορίου στη Νέα Καρβάλη φυλάσσονται τα λείψανα του Αγίου και μελών της οικογένειάς του, η σκευή του ομώνυμου ναού από το Γκέλβερι καθώς και ιερές εικόνες από άλλους ναούς της Καππαδοκίας».

Στο Κέντρο Καππαδοκικών Μελετών στη Νέα Καρβάλη φυλάσσονται τα βιβλία από τις βιβλιοθήκες των μοναστηριών, μεγάλο μέρος από την σκευή των μοναστηριών και αντικείμενα που ανήκαν στον αρχιμανδρίτη Ιωάννη Παντελεημονίδη. Το 1965, τα κειμήλια αυτά δόθηκαν από τη Φιλεκπαιδευτική Αδελφότητα Αθηνών «Ναζιανζός» στον Καβαλιώτη Σταύρο Αντωνιάδη, ο οποίος το 1988 τα παραχώρησε στο Κέντρο Καππαδοκικών Μελετών. Ορισμένα άλλα αντικείμενα δωρήθηκαν ή αγοράστηκαν από πρόσφυγες Καβαλιώτες πρώτης γενιάς, που τα μετέφεραν με ευλάβεια από τις εκκλησίες και τα εικονοστάσια των σπιτιών τους.

Τέλος, κατά τη διάρκεια των εγκαινίων της έκθεσης παρουσιάστηκε από τον διευθυντή του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, Σταύρο Ανεστίδη, ο επετειακός κώδικας για τα 100 χρόνια Προσφυγικής Μνήμης των Καππαδοκών, ο οποίος αποτελεί αφιέρωμα στη μακρά πολιτιστική κληρονομιά της Καππαδοκίας. Επίσης, παρουσιάστηκε το φωτογραφικό και οπτικοακουστικό υλικό που ετοίμασε το πανεπιστήμιο Νετσμετίν Ερμπακάν του Ικονίου.

Πηγή: ΑΠΕ -ΜΠΕ/ Βασίλης Λωλίδης